

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1707

Caput I. De superstitione & speciebus ejus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42515

TRACTATUS I.

De primo Præcepto Decalogi.

6 **H**ujus Præcepti, prout est affirmativum, materia propria sunt Actus Virtutis Religionis. Est autem hæc, virtus moralis, quæ interior & exterior Cultus Deo debitus exhibetur. Actus ejus internus est animi submissio, quæ infinitam Dei excellentiam veneramus: Externus est, quod internum testamur, ut Oratio, Sacrificium, &c. de quibus *v. Schol. 1. 2. & 3. parte.* Prout verò est negativum, prohibet vitia Religioni opposita, quæ quia opponuntur virtuti inter morales præcipuæ, sunt peccata, post ea, quæ contra Virtutes Theologicas committuntur, gravissima, & ex genere suo mortalia. Sunt autem duplicia: alia, quæ opponuntur per excessum, ut superstitio cum suis speciebus; alia per defectum, ut irreligiositas cum suis.

CAPUT I.

De Superstitione & speciebus ejus.

DUBIUM I.

Quid sit & quoruplex.

7 **R**esp. I. Superstitio est falsa religio, seu Cultus vitiosus veri vel falsi Numinis, *Lesb.* Et convenit cum definitione communi ex *S. Thom.* quæ dicit, esse vitium, quod Religioni opponitur, secundum excessum. Dicit: *per excessum:* non quod Deus nimium coli possit, aut majore honore quam

quàm dignus sit; sed intelligitur secundùm circumstantias, eò quòd exhibeat Cultum, vel quem non debet; vel eo modo, quo non debet; vel illi, cui non debet.

R. 2. Superstitio est duplex: alia cultûs indebiti, sive incongrui, quo verus Deus, sed modo indebito colitur, tribuendo ei cultum falsum & perniciosum vel superfluum, qui nimirum sit contra vel præter Ecclesiæ consuetudinem ac præscriptum. Alia est ratione rei cultæ, cum scilicet Cultus Deo debitus falso Deo, vel Creaturæ defertur. Et hæc subdividitur in Idololatriam, Divinationem & vanam observantiam; ad quam Magia vel revocatur, vel potius quartam speciem constituit. *Laym. L. 4. t. 10. c. 1. ex S. Th. 2. 2. q. 92. a. 2. Ex quibus resolves.*

I. Superstitionem cultûs falsi committit. I. Qui Deo nunc offert cultum per ceremonias veteris Legis, v. g. Circumcisionem, immolationem Agni, &c. quia significant Christum adhuc venturum, & nondum venisse. 2. Laicus, qui DEUM colit tanquam publicus Minister Ecclesiæ, v. g. sacrificando, absolvendo; quod semper esse mortale, docet *Suar. de Rel. L. 2. de superst. c. 2.* 3. Is qui suâ autoritate proponit aliqua faciendâ, tanquam ordinata ab Ecclesia ad Dei cultum. 4. Qui falsas reliquias proponit, vel miraculum factum esse per aliquam imaginem, vel se habuisse has vel illas revelationes fingit, sive ad faciendum lucrum sive ad devotionem augendam. 5. Qui, ut populum moveat, fingit miraculum aliquod, vel historiam reperiri in Scriptura Sacra, &c. Et hæc superstitione, etsi sit ex genere suo mortalis, quia primæ Veritati injuriam irrogat, & religionem fundat in mendaciis, sæpe tamen excusatur ignorantia, vel simplicitate, *Less. L. 2. c. 43. dub. 1. Sanchez. 2. mor. c. 37.*

«*Navar. Man. c. 12. Laym. l. c. Bon. Tom. 2. d. 3. q. 5. p. 1.*
 & II. Superstitio cultus superflui est v. g. I. Cerimonia
 «audiendi Misam ante ortum Solis, cum certo
 «numero, situ, ordine cereorum ; vel Sacerdotis,
 «qui dicatur Joannes ; vel qui habet Staturam
 «Christi, &c. quia hic cultus est ex se ipso inanis, &
 «ad spiritum excitandum inutilis. 2. Jejunare
 «die Dominico, cum non jejunas aliis diebus. Item
 «in Missa contra Rubricam plures formare cruces,
 «pluries dicere *Alleluja*, dicere *Gloria* vel *Credo*
 «contra Rubricas, aliasve ceremonias demere vel
 «addere (etsi fiant ex devotione ; hæc enim corri-
 «genda est) quia sunt præter Ecclesiæ consuetudi-
 «nem. Hæc tamen & similia bonâ intentione facta,
 «venialia tantum sunt ordinariè , ut docet *Tol.*
 «*Les. l. c. Navar. & Laym.* quia est materia levis, &
 «actio ex se non mala ; & multa excusat simplicitas.
 «Quod si tamen ex se mala esset, ut si rem furtivam
 «offeras, turpia verba in templo canas, ore vel
 «organo notabiliter lascivam vel ad impuritatem
 «provocantem vocem edas , est superstitio verè
 «mortalis, ut *Laym. l. c. ex commun.*

DUBIUM II.

De Divinatione.

Quid & quotuplex sit divinatio.

«**R** *Esp. I.* Divinatio est, cum quis opem dæmonis
 «tacitè vel expressè invocat, ut noscat res con-
 «tingentes, & liberè futuras, aliterve occultas,
 «& naturaliter incognoscibiles. Quæ si sint tales,
 «quas solus Deus scire potest, involvitur tacita Ido-
 «latria, quod dæmoni tribuatur Cultus divinus :

Si

Si verò sint tales, quas dæmon naturaliter scire potest (nam ex signis, aliisque modis occultis, si qua quæque cognoscere potest, etiam plurimas hominum cogitationes & res futuras, ut v. *Delr.* L.4.c.2.q.2. *Sanch.* 2. *mor.* c.38.) Nihilominus illicita est; eò quòd commercium habeatur cum Dei jurato hoste, quod importat quandam proditio- nem, & apostasiam à Deo; ac fortè etiam, ut vult *Suar.* contra *Valent.* superstitionem. v. *Laym.* L.4. T.10.c.3. *Bon.* T.2.d.3.q.5.p.3. *S.Th.* 2.2.q.5.a.1.

R. 2. Divinatio est duplex: una, in qua est invocatio vel pactum expressum cum dæmone, & generali nomine dicitur *Neuromantia*: ut, cum dæmon occulta docet per pythones, arreptitios, præstigias, per personas mortuorum vel vivorum apparentium, aliave signa in aëre, aqua, igne, speculis. Alia est, in qua tantum est invocatio vel pactum tacitum, seu interpretativum; ut cum ex lineamentis corporis, vocibus, garritu avium, & similibus, quibus se dæmon immiscere solet, quæritur cognitio, ad quam ea sunt improporcionata. *S.Th.* q. 95. Cum verò utriusque speciei variæ rursus sint species, eas hic omitto, eò quòd secundum Sententiam communiorè, in genere moris non differant, nec specialem habeant malitiam, ideòque in Confessione non fit opus explicare, an V. G. facta sit divinatio ex speculis, aëre, mortuo. &c. Expri- mendum tamen necessariò est, utrum invocatio sive pactio expressa, an tacita intervenerit, quia sive hæ moraliter inter se specie differant, sive non, notabiliter tamen mutant iudicium Confessarii. *V. Laym.* l.c. *Sanch.* l.c. *Leß.* L.2.c.43.d.5. *Delrium* q.6. & seq. *Bonac.* l.c.

R. 3. Divinatio, quæ fit per pactum expressum, & quæ dæmon expressè invocatur, excusari non potest

"à mortali; eam verò, quæ fit per pactum tantum
 "implicitum, aliquando excusari à mortali, quidam
 "asserunt, videlicet tunc, cum vel intercedit simpli-
 "citas & ignorantia non crassa, nec affectata, vel
 "fides certa non adhibetur; sed tantum timor quidam,
 "aut suspicio suscipitur eventus futuri, *Laym. l. c.*
 "*Sanch. Less. Suar. Cajet. Baldel, Tom. 2. l. 4. d. 3. n. 22. & c.*
 "eò quòd tunc superstitiosa verè non fit, cum inten-
 "tio non fit talis. *V. Suar. Less. Sanch. Laym. Cajet.*
 "*Navar. Sayr. Valent. & Tannerum d. 5. de vel. q. 7. d. 1.*
 "*num. 21. & Dub. 2. num. 23. Ex dictis resolvuntur*
 "*sequentes Casus.*

" I. Expressè censetur invocare, seu convenire,
 "& pactum facere cum dæmone, qui vel verbis
 "dæmonem invocat, vel saltem facto aliquid usur-
 "pat, per quod scit aut putat dæmonem cooperari.

" II. Is verò tacitè paciscitur, qui vanis & natura-
 "liter improportionatis utitur ad aliquid cognos-
 "cendum vel efficiendum. Neque requiritur, ut dæ-
 "mon aliquando pactus fit, se ad talis vani medi-
 "adhibitionem concursurum, eo enim ipso, quo
 "quis vanitatibus iis utitur, dæmon se immiscet,
 "sicutè præter intentionem utentis fit eum invocare,
 "ut docet *Suar. Less. & Sanch. l. l. c. c.*

" III. Non excusatur à peccato, qui utendo talibus
 "rebus, de quibus constat esse naturaliter impro-
 "portionatas, protestatur se nullum cum dæmone
 "commercium intendere, quia reipsa facit contra
 "suam protestationem: Cum enim nec **DEUS**,
 "nec Angeli boni talibus se misceant, dæmon impli-
 "citè iis invocatur, uti præter citatos docet *Laym.*
 "*& Bon. l. c. c.*

" IV. Neque is excusatur, qui talia Media utilia
 "credidit propter experientias, quia has dæmon pro-
 "curat, ut homines paulatim illaqueet, & ad similia
 "usur-

usurpanda inducat. *Vid. Sanchez 2. mor. c. 38.*

V. Si quis ab astris, somniis, similibusve ita dependeat, ut omnes pene actiones suas & vitam juxta ea regulare velit, eum mortaliter peccare docet *Less. Suar. Sanch. l.c.*

VI. Ex talium observatione semel atque iterum aliquid omittere, ad quod alioqui sub mortali non teneris, veniale tantum esse censet *Cajet. & Armilla V. Somnium*. Uti & subinde timere leviter, ne ita sit, aut eveniat, quod portendunt, ut notat *Suar.*

VII. Communiter & ut plurimum, in similibus, in quibus tacitum tantum est Pactum, venialiter tantum peccari, docent consequenter Doctores supra citati & mox citandi, quia communiter ferè aliquid istorum intervenit, quæ à mortali excusare dicunt, ut v.g. quod Fides integra non adhibeatur, *Sanch. n. 21. Cajet. in summa, Armilla, &c.* Rectè tamen notat *Delrio*, esse semper rem valde periculosam, juxta illa suas actiones dirigere, etiam non credendo. *V. Sanch. l.c.*

VIII. Licita est 1. Physiognomia, quæ ex vultu, dispositione & habitudine corporis & membrorum. 2. Chiromantia, si ex lineis & partibus manuum consideret temperiem corporis, imò etiam animi propensiones & affectus probabiliter conjectet. 3. Item divinatio, quæ ex somniis conjectat hominis complexionem, & hinc affectiones animi diurnas. 4. Item illa, quæ ex avium, piscium, aliorumve animalium voce, motu, aliisve actionibus naturales aliqui effectus pronunciantur futuri ut plurimum, v.g. serenitas, pluvia, &c. 5. Astrologia naturalis, quæ effectus corporeos & naturales, ut ventos, eclipsin, fertilitatem, salubritatem, morbos & similia prædicit, quæ ad medicinam

“vel agriculturam conducunt : imò etiam, cùm
 “ex puncto nativitatis five horoscopo, probabiliter
 “prædicat complexionem corporis & affectiones
 “animi: Quia hæ divinationes omnes naturales sunt
 “& mediis proportionatis utuntur. *Leß. d. 7.*

“ IX. Illicitæ verò sunt omnes prædictæ divina-
 “tiones, si ex iis aliquid nosci aut pronuciari inten-
 “datur circa ea, ad quæ proportionata non sunt ; ùt
 “circa effectus contingentes & liberos , aut quæ
 “à Deo pendent, ùt circa statum animæ, dona gra-
 “tiæ, divitias, honores, fortunam, nuptias, statum
 “vitæ, & similia, quorum electio voluntaria est, &
 “à libera hominum voluntate pendet : itémque
 “de rebus occultis, ùt furto, thesauro abscondito.
 “*V. Leß. l. c. Bon. n. 11. Suar. Sanch. l. c.*

“ X. Peccant, qui Ægyptios de fortuna consulunt,
 “& quidem (si fiat cum firma Fide vel scandalo, & c.)
 “mortaliter; si verò causâ curiositatis vel risûs, ùt fit
 “communiter, venialiter tantùm. *Fill. tract. 24. n. 135.*
 “*Sanch.*

“ XI. Superstitiosa est divinatio, quæ fit per sortes
 “divinatorias, ad futurum vel occultum aliquid
 “cognoscendum, quasi sortibus Vis aliqua divina
 “insit; ut si quis v. g. ex taxillorum projectione &
 “dispositione divinnet , quis sit obtenturus victo-
 “riam, beneficium, & c. Idem ferè est de sortibus
 “consultoriis, quibus inquiritur, quid in hac vel
 “illa re sit agendum. Dixi: ferè: quia aliquando hæ
 “licitæ sunt, quando causæ necessitas & honestas
 “exigit, aptiòrque modus dubium vincendi non
 “apparet , dummodo fiant præmissâ Oratione,
 “cum debita reverentia; & indicium non exspecte-
 “tur nisi à solo Deo, ùt v. g. si quis hærens in bivio
 “aliter quoad viam se determinare non possit; vel
 “si divino instinctu aut jussu fiant, ùt 1. Reg. 10.

in electione Sæulis contigit. *Fill. n. 106. Sanch. Bon. l. c.*

XII. Sortes divisoræ finè superstitione, & plerumque licitè fieri possunt, sive ad honestum ludum, sive ad hæreditatis divisionem, sive ad litis compositionem, dummodo litigantes, qui æquale Jus habent, consentiant, quia nihil aliud continent, quàm contractum inter eos, qui ad aliquam rem jus habent, ut illius sit, cui fors obtigerit. Sic etiam si plures mortem sint meriti, nec expediat omnes puniri, sorte definiri potest, quis ex iis sit occidendus. Dixi: *plerumque*: tum quia in electionibus Ecclesiasticis sunt illicita, ut *Laym. L. 4. t. 10. c. 3. n. 8.* & *Bon.* Tum quia officia secularia, non forte, sed secundùm personarum aptitudinem sunt dividenda, etsi inter plures æquè aptos & dignos sorte agi possit. *v. Less. l. c.*

XIII. Potest excusari à superstitione, qui modo illicito futura se velle divinare ostendit joci causâ: Ratio; quia non est actus superstitiosus, nec affectatio cognitionis Dei propriæ, sed tantùm vanitas aliqua. *Suar. Sanch. Regin. l. 17. n. 170.*

A D D E N D A.

Q. 2. *Quanam hinc præterea censeri debeant licita vel illicita.* R. Constat ex seqq. §. I. Non est peccatum, saltem mortale, per Astrologiam velle cognoscere aliquod contingens liberum, judicando illam cognitionem esse incertam & tantùm conjecturalem. Ita *Cajet. Tol. Vat. Delr. Castrop. Tamb. hinc l. 2. c. 6. §. 1. n. 14.* contra *Sanch. & alios.* Ratio est, quia revera astra inclinant. *Nec refert*, quòd Sixtus V. videatur hoc prohibuisse: Nam *Suar.* aliique cum *Sporer T. 2. c. 9. n. 16.* dicunt eam prohibitionem restringi ad solum Forum externum, ob præsumptionem divinationis internæ: aut
saltem

saltem dici potest, quod prohibeat ea, quæ alioquin non
 jure naturæ sunt illicita, quale quid non est con-
 jecturalis ejusmodi prædictio, quæ in natura suffi-
 ciens habet fundamentum, ob dictam inclinatio-
 nem, quam astra afferunt. Quod si ad conjecturam
 ex astris etiam accederet ratio ex temperamento
 personæ, aut ex consuetudine vivendi, aut ali-
 simili circumstantia, non esset divinatio etiam cum
 probabiliter talia prædicere, unde & se regulam
 secundum talem prædictionem, dummodo non illud
 haberet certam credulitatem, excusaretur saltem
 à mortali, uti cum *Tamb.* censet *Arcd. hic* §. 2. n. 4

10

§. 2. Credere somniis, non est mortale, quando
 quis non omnino credit rem in somno ostensam
 esse veram seu futuram, sed tantum propter tale
 somnium aliquid de se non malum operatur, ut
 evitet malum, quod somnium minatur, tunc enim
 quamvis fit aliqua levitas vel simplicitas aut nimis
 timiditas, tamen non apparet gravis malitia, quia
 non tam credit illud esse à Deo, aut ideo esse verum
 quam posse aliunde esse verum, ita *Suar. de Relig.*
T. 1. T. 3. L. 2. c. 13. n. 25. Ex quo infert *Tamb. n. 22.*
 hominem in somno sæpius admonitum, ut certo
 loco terram effoderet, sicque reperiret ollam
 auro plenam, non peccasse graviter, quamvis
 deceptus sit & invenerit ollam plenam nigris car-
 bonibus. Similiter *Leander & Tamb.* apud *Gob.*
in Exp. T. 11. n. 913. negant te peccare mortaliter,
 si pauculas actiones modereris secundum præ-
 dictionem Astrologi, v.g. Si navem non conscen-
 das eo die, quo prædixit te submergendum.

11

§. 3. Si quis mediis vanis utatur joci causâ, aut
 experiatur, quid casu accidat, aut quid tale signum
 designet, credens totum esse futile & inane, *Vab.*
Suar. Sanch. Bonac. Delr. Gobat n. 937. & alii putant
 non

non esse nisi veniale ob imperfectionem actus, quia non videtur plenè consentire in divinationem; sed *Castrop. T. 17. d. 1. p. 3. n. 6.* meritò dicitur rariò excusari posse à mortali, quia quando ex mediis talibus, quæ seis esse improporcionata, tentas videre, quid accidat, tentas experiri, an dæmon de facto se illis immisceat; ergo tentas cum dæmone societatem habere, quod videtur semper esse mortale, licet ex joco fiat, secundum illud *1. ad Corinth. 10. v. 20. Nolo autem vos socios fieri demoniorum.* Idem tenet *Less. in Auct. v. Magia. c. 3.* quia hoc est advocare dæmonem, sub conditione, dicendo æquivalenter, Si pactus es te ad futurum ponenti tale signum, ad sis, ut sciam, an pactus sis. *Vide dicenda n. 35.*

§. 4. Graviter peccat, qui coquit partem aliquam animalis veneficio interfecti, v. g. cor vel unguam equi, ut sic cognoscat veneficum: Ratio est, quia utitur pacto cum dæmone, qui promisit seposito tali signo nociturum Venefico, vel se proditurum illum, ita *Less. c. 2. Gob. n. 942.*

§. 5. Non peccat graviter, qui cum altero pactum finit, ut præmoriens appareat superstiti, Deo id permittente, moniturus alterum de rebus ad salutem spectantibus, in hoc enim nihil intendit cognoscere ope dæmonis: poterit tamen adesse veniale peccatum ob curiositatem vel periculum deceptionis, ita cum aliis *Castrop. n. 8.*

DUBIUM III.

Quid est quod triplex sit Idololatria.

Resp. 1. Ea est, quando tribuitur honor Creaturæ sicut Deo, *D. Th. 2. 2. q. 94. art. 1.* Id verò fit, ut docet *Less. l. 2. c. 43. d. 2.* non tantum sacrificio, sed etiam quovis signo honoris, quo quisque

Cre.

“Creaturæ tanquam Deo se submittere intendi
 „v. g. genuflexione, suffitu, detestatione capit
 “ad Statuam Jovis.

“ R. 2. Idololatria est duplex: alia materialis, sive
 “simulata, ut cum quis sine interno affectu, ex metu
 “mortis, cultum idolo exhibet. Alia formalis, a
 “propria, eaque perfecta, ut cum quis adorat idolum
 “quod ex infidelitate putat esse Deum; vel imper
 “fecta, cum quis vel ex odio Dei, vel ex affectu
 “aliquid à dæmone aliave creatura obtinendi, ipse
 “quasi Deo cultum defert. *Laym. l. 4. t. 10. c. 2. ex S. Aug.*
 “& *S. Th. Unde resolves.*

“ I. Idololatria aliquando conjungitur cum infideli
 “tate vel hæresi, cum scilicet Creatura adoratur
 “in intellectu habetur pro Deo, aliquando non.

“ II. Idololatria, etiam materialis & ficta, est
 “grave & mortale peccatum, quia est saltem menda
 “cium perniciosum & contra Religionem: sæpe
 “etiam contra confessionem Fidei externam. *Sanch.*
 “*L. 2. mor. c. 37. n. 21. Azor. 1. p. l. 9. c. 11.*

“ III. Idololatria imperfecta, ob malitiam volun
 “tatis, est peccatum gravius, quàm perfecta. *v. Laym.*
 “& *Sanch. ll. cc.*

A D D E N D A.

15 Quæst. 3. Quid notandum sit circa imagines &
 circa cultus varios hominum vel rerum sacrarum.

§. I. Inter Prop. ab *Alex. VIII.* damnatas est hæc 25
 Dei Patris Simulacrum nefas est Christiano in templo
 collocare. Hanc Prop. docuit *Calvinus*, item *Joannes*
Hesfelius Doctor Lovaniensis, citans pro se *S. Aug.*
L. de Fide & Symb. Sed perperam: nam *S. Doctor*
 tantum agit contra illos, qui putabant perfectam
 Dei similitudinem & formam posse figurâ &
 coloribus exprimi: nos autem dicimus esse tantum
 metaphoricam: nunc ex damnatione propositionis
 alla-

allatæ certum est licere tales imagines ponere in templis, & ratio est, quia per hoc non significamus Deum esse corporeum, sed exprimimus illum more humano, uti ipse apparuit aut se ipsum expressit in Scriptura, in qua dicitur stare, sedere, ambulare, habere caput, manus, pedes, &c. Ergo nec illicitum erit in pictura talem exhibere, qualis in Scriptura depingitur. Sic in Symbolo de Christo dicitur: *Sedet ad dexteram Patris.* Ergo sicuti ibi exprimitur verbis; ita licitum erit exprimere coloribus, præsertim cum nunc non sit periculum erroris in Fide, quia hac de re sufficienter instruuntur imperiti secundum expressum Decretum *Trid. Sess. 25.*

§. 2. Inter Propositiones ab eodem *Alex. VIII.* damnatas hæc est 26. *Laus qua defertur MARIÆ ut MARIÆ, vana est.* Huic Propositioni videtur occasionem dedisse libellus inscriptus: *Monita salutaria B. Mariæ Virginis ad cultores suos indiscretos.* Ubi Monito 6. sic inducitur loquens B. Virgo: *Laus, qua mihi defertur ut mihi, vana est.* Quod verò attinet ad sensum propositionis damnatæ, hic valde obscurus est. Si sensus esset, quòd specialis laus non debeat Mariæ, præcisè ut persona humana est, ibi sistendo, hoc non foret falsum, cum enim etiam improbissimi homines sint personæ humanæ, si hæc præcisè ratio postularet sibi laudem, etiam hi, prout sunt persona humana, essent laude speciali digni. Si autem sensus sit, quòd non debeat ei laus, in quantum est affecta specialibus prærogativis à Deo, patet falsitas, quam etiam agnovit author libelli; subdit enim: *Quæ verò mihi defertur ut matri & ancilla Domini, sancta est.* Si autem sensus sit, quòd non debeat illi laus, nisi in quantum est Dei Mater, etiam patet falsitas, alioquin
nullus

nullus alius Sanctus esset laudandus. Denique si sensus sit, quod omnis laus illius sit vana, nisi illi formaliter deferatur propter Deum, uti imaginibus non debetur ullus honor, nisi præcisè propter Sanctos, quos repræsentant, etiam hic sensus est falsus & damnari potuit, quia persona B. Virginis, in quantum est bene agens, habet excellentiam præ aliis Creaturis, estque hoc ipso per se digna laude, uti docet S. Th. in 3. dist. 9. q. 1. his verbis: *Quod B. Virgo sit persona quadam per se agens, ei debetur honor per se.* In quocunque autem sensu intelligatur propositio, est ad minimum scandalosa, quia sic crudè prolata est apta offendere pias aures populi & imminuere cultum Hyperdulix B. Virginis debitum. *Nec obstat, quod I. ad Timoth. I. dicatur: Soli Deo honor & gloria. Nam vel dicendum est cum S. Aug. L. 2. de Trin. c. 8. & 17. quod tò soli non cadat super tò debetur, sed super tò Deo, ita ut sensus sit: illi, qui solus est Deus, honor & gloria; vel intelligi sic debet, quod soli Deo principaliter debeat omnis honor & suprema gloria.*

- §. 3. Circa imagines notandum, quod Tom. 4. Bullarii apud Cherubinum p. 54. in Decreto, quod à S. Congreg. 13. Martii 1625. approbante Urb. VIII. inter ejus Bullas n. 37. emanavit, sic statuatur: Sanctissimus re etiam cum Cardinalibus Inquisitoribus communicatâ & maturè consideratâ declaravit, statuit & decrevit, ne quorumvis hominum cum sanctitatis seu Martyrii fama (quantacunque illa sit) defunctorum imagines & quodcunque aliud venerationem & cultum præferens & indicans, in Oratoriis aut locis publicis seu privatis vel Ecclesiis tam secularibus, quam Regularibus apponantur, antequam ab Apostolica Sede canonizentur aut Beati declarentur; &

si quæ appositæ sunt, amoveantur, prout eas statim amoveri mandavit: ac pariter imprimi de cætero inhibuit libros eorundem hominum gesta, miracula vel revelationes seu quæcunque beneficia tanquam eorum intercessionibus à Deo accepta continentes sinè approbatione Ordinarii, qui in eis recognoscendis Theologos aliósque pios ac doctos viros in consilium adhibeat, & ne deinceps aliquid novum ac inordinatum committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, ejúsque Responsum exspectet. Ad horum hominum sepulchra vetuit tabellas atque imagines ex quacunque materia pictas, fictas vel exsculptas appendi, & lampades sive alia quæcunque lumina accendi sinè recognitione ab Ordinario, omnino ut suprâ facienda, Sedique Apostolicæ referenda ac probanda: declarans, quòd per suprâdicta præjudicare in aliquo non velit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemoriam temporis cursum, aut per Patrum virorumque SS. Scripta, vel longissimi temporis scientiâ ac tolerantiam Sedis Apostolicæ vel Ordinarii coluntur. Denique pœnas injungit transgressoribus hujus Decreti. Sed advertendum est, quòd ibidem pag. 55. habeatur declaratio ejusdem *Urb. VIII.* data 4. April. 1625. quæ fustis repetitur in Append. Tom. 4. pag. 38. in *Constit. 22.* aliàs 132. data 5. Jul. 1634. in qua permittit ejusmodi imagines separato ab Ecclesia loco custodiri, si approbantibus Ordinariis facere possint ad qualemcunque suo tempore probationem sanctitatis.

§. 4. Quod attinet ad Cultum Beatorum necdum Canonizatorum, S. Congregatio 27. Sept. 1659. præsentè & approbante *Alexandro VII.* edidit, & 3. Febr. 1660. publicavit Decretum,

in quo hæc statuuntur, 1. Quòd eorundem Beatorum imagines, etiam non principaliter & uti supplices appositæ, simulacra, picturæ, tabellæ aut Scripturæ eorum præclara gesta repræsentantes, aut referentes, in Ecclesiis, Sacrariis & Oratoriis quibuscunque, & præsertim in quibus Misæ Sacrificium vel alia Divina Officia peraguntur, inconsultâ Sede Apostolicâ nullo pacto exponantur. 2. Quòd ubi indultum fuerit per Sedem Apostolicam imagines, simulacra pictasque tabellas in Ecclesiis poni & coli posse, in pariete tantum, non autem super altari collocandi facultas tributa censeatur. 3. Quòd si concessa fuerit per eandem Sedem Apostolicam altarium erectio, non tamen ob id Misam & Officium de prædictis Beatis celebrandi vel recitandi facultas tradita præsumatur, etenim specifica & expressa concessio super his præcedere debet. 4. Ubi in loco Cultus fuerit concessus, non extendatur inconsulto Pontificatus ad alium locum quavis aliâ concurrente auctoritate. 5. In locis, ubi Beatos prædictos ab omnibus coli permisum fuit, non inde publica Officii recitatio permisa censeatur, sed tantummodo privata nec satisfactoria Præcepto recitationis, nisi quoad illos, quibus Sedes Apostolica de hoc indulserit. 6. Misæ pariter, quæ fuerint indultæ certis personis alicujus loci vel Monasterii, seu Presbyteris alicujus Ecclesiæ, à confluentibus Sacerdotibus quavis dignitate etiam Cardinalatibus insignitis minimè celebrentur. 7. Dies festi in Beatorum eorundem memoriam non celebrentur, nisi speciali Indulto Apostolico provisum fuerit. 8. Eorundem nomina in Calendariis non apponantur, nisi illius tantum loci earumque personarum, in quo & à quibus Cultus cum Officio &

Misæ

Missa celebratur. 9. In quibusvis Ecclesiasticis precibus, etiam in Oratoriis privatis, recitandis particularia eorundem suffragia non apponantur vel recitentur. 10. Publicis in precibus præter indulgas & à Sede Apostolica approbatas iidem Beati non invocentur. 11. Eorundem Reliquiæ in processionibus minimè circumferantur. S. tamen Congregatio remove non intendit Cultum Beatis per communem Ecclesiæ consensum, vel per immemoriam temporis cursum, aut per Patrum virorumque sanctorum Scripta, vel temporis centum annorum metam excedentis scientiam ac tolerantiam Sedis Apostolicæ aut Ordinariorum hætenus præstitum, ac certo modo & formâ ab eo tempore eis exhibitum; verùm si à centum annis citrà, Cultus hujusmodi aliqua ex parte constiterit auctus & extensus, eo casu S. Congregatio eundem in pristinum reduci jubet, prout quemvis Cultum extra casus prædictos ad expressa tantùm verbaliter in Apostolicis Indultis omnino revocari mandat, sub pœnis. &c. Firmis quòque remanentibus Decretis, nempe ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum Octavis celebrentur, & aliis quibuscunque à Sacra Congregatione hætenus emanatis, quæ præsentis Decreto renovantur.

Postmodum allatis ad S. Congregationem dubiis circa observationem & intelligentiam illius Decreti, I. An ubi indultum fuerit, ut Misa de aliquo Beato celebretur, liceat ejus imaginem & simulacrum super altari exponere, nec non votivas tabellas ibidem appendere. 2. An si dies festi in Beatorum honorem non celebrentur, extendatur ad Festa devotionis. 3. An Indulta recitandi Officium cum Octava vel sinè Octava, &

celebrandi Missam de Beatis, fuerint revocata per dictum Decretum. 4. An in Ecclesiis, in quibus Officium & Missa de Beatis recitari ac respectivè celebrari possunt, liceat eorum Reliquias exponere. 5. An Episcopi Regulares, qui ex Indulto Sedis Apostolicæ gaudent privilegiis suæ Religionis, de quibus sunt capaces pro eorum conditione, possint de Beatis suæ Religionis recitare officium, & in propriis Cathedralibus Missam celebrare, & altare Beatis prædictis erigere. Sacra Congregatio 17. Aprilis 1660. respondit, ad 1. affirmativè. Ad 2. negativè. Ad 3. negativè. Ad 4. affirmativè. Ad 5. negativè.

20 §. 5. Suppositis illis proponebatur nuper hic casus : Titius, quia obtinuit à Deo gratiam per preces *Thomæ Mori* in necessitate invocati, quem omnino putat Martyrem esse, vovet se ejus picturam, attamen finè radiis, appensurum in ecclesia. *Quæritur*, an id possit, adeoque teneatur hoc Voto : *Ratio* pro parte affirmativa est, quia non vult picturam illam exponere ad publicum cultum, sed ad ornatum templi, & quidem extra altare ad parietem, ergo sicuti licitum est ibi appendere picturam quamcunque aliàs honestam, v.g. ejus, qui templum ædificavit vel altare fundavit, ita & *Thomæ Mori*. Nihilominus ex judicio virorum doctorum, quos consului, respondit non posse, ob illa Decreta n. 17. & 18. relata, nam non licet exponere imaginem non Beatificati, imò nequidem Beatificati, in Ecclesia, in qua non est licitum de eo celebrare Missam, ergo multò minùs *Thomæ Mori*, qui non est beatificatus. Ad rationem oppositam, disparitas est, quia scitur, quòd pictura Fundatoris non exponatur propter venerationem & cultum ratione sanctitatis vel martyrii, hinc non

non comprehenditur prohibitione Pontificum, è contrà cum populo alia non possit occurrere causa, cur exponatur pictura *Thomæ Mori* in ecclesia, nisi ad aliquam contestationem sanctitatis vel martyrii, re ipsa prout exposita in istis circumstantiis præsefert venerationem & cultum, ergo comprehenditur prohibitione Pontificum.

§. 6. S. Congregatio 26. Junii 1642. approbante *Urb. VIII.* inhibuit, ne imagines Christi, Deiparæ, Angelorum, Sanctorumque aliorum pingantur vel exponantur cum habitu certorum Ordinum, aut aliter, quàm in Ecclesia hætenus fuit usus: ibidem prohibet, ne in Ecclesiis vel earum frontispiciis aut atriis exponantur imagines profanæ vel aliàs indecentiam & inhonestatem præferentes, uti refert *Manigart* in praxi Pastor. p. 3. c. 8. 21

§. 7. Reliquiæ Sanctorum honorari possunt eodem cultu, quo persona cujus sunt reliquiæ; & quamvis per se coli nequeant, cum sint irrationales, possunt tamen coli respectivè propter excellentiam & sanctitatem personæ, cujus sunt: ad honorandas autem privatim tantùm reliquias sufficit privatum testimonium sanctitatis ab una persona fide digna aut ex alia probabili ratione, uti rectè *Manig.* supra: notat autem *Loth* in resol. Theol. T. 24. a. 3. ex *Gavanto*, S. Congregationem Episcoporum & Regularium declarasse, reliquias Sanctorum non posse radi, ut rasuræ dentur infirmis in potum. De cultu aliarum rerum benedictarum vel consecratarum dicitur L. 6. T. I. ad c. 4. 22

§. 8. Probat *Manig.* pag. 904. ex Decretis Pontificum, Cæsarum sanctorumque virorum, illicitum esse imaginem Crucis in pavimento vel lapide humi pingere vel effingere, Crux enim coli debet cultu latriæ, ergo irreligiosum est calcare pedibus: 23

rectè tamen addit illam solam calcationem Crucis esse peccatum, quæ fit animo injuriandi aut irreverenter tractandi, de cetero passim videntur cruces sculptæ in ære vel lapide, quas sinè scrupulo omnes prudentes calcant.

24 Quæst. 4. *An sit Idololatria credere dæmoni, aut eum interrogare, si loquatur in obsesso.* R. §. I. Propriè non est Idololatria, ad eam tamen reducitur, si credatur dæmoni suâ sponte aliquid dicenti, quia sic mendaciorum pater plùs honoratur, quàm mereatur, ob revelationem rei naturaliter incognitæ, quæ revelatio à solo Deo petenda esset. Dixi, *suâ sponte dicenti*, quia si dicat aliquid coactus vi exorcismi, credi potest, quia Deus non potest cogere ad mendacium: attamen non facilè ei fides indubitata est adhibenda, quia incertum est, an fiat vi exorcismi, ita *Less.* in *Auct. V. Magia. c. 6.*

25 §. 2. Haberi potest ratio aliqua eorum, quæ dæmon ex obsesso dicit, non ut ideo credatur vel feratur sententia, sed ut inquiratur vel caveatur; & sic potest quis fodere, si dicat alicubi esse thesaurum, ita *Less.* *suprà.* Quòd si dicat aliquem esse maleficum, rectè docet *Gob. T. II. n. 794.* Si defint alia indicia, non ideo licere apprehendere accusatum; multò minùs ei credendum erit, si dicat se à Deo missum ad populi instructionem, ut qui non credunt Concionatoribus & Parochis, saltem credant diabolo, idque esse extremum remedium, quo Deus utitur ad conversionem hominum, nam hoc prorsus vanum est, & fraus dæmonis volentis errores cum vera doctrina insinuare, uti probat *ibidem Lessius.*

26 §. 3. Veniale tantùm est, si quis ex levitate vel curiositate dæmonem in obsesso loquentem uno aut altero verbo imperativè interroget rem
vanam

vanam & inutilem, dummodo non fiat animo discendi aliquid ab ipso, nam hoc esset expectare beneficium, & communicare cum illo: nec firma fides adhibenda est, nam sic valde honoraretur dæmon, ita cum multis, quos refert, *Sanch. hic L. 2. c. 42.* ubi latè tradit, quid liceat interrogare vel facere illi, qui exorcizat dæmonem in obsesso; de quo etiam videri potest *Tamb. L. 3. c. 8. §. 2.* & præcipuè *Leß. supra cas. 4. 5. 6.* ubi dicit licitum esse personam aliunde accusatam vel infamatam sistere coram dæmone in obsesso, ut si velit, eam confrontet ac vincat de crimine: vide tamen dicenda infra n. 44. nam in hoc videtur esse aliqua communicatio cum dæmone.

DUBIUM IV.

*Quid & quotuplex sit vana observantia,
& unde colligatur.*

Resp. I. Ea est superstitio, quâ medio aliquo improportionato & à Deo non instituto, procuratur aliquis effectus, v. g. fanitas, scientia, &c. *S. Thom. 2. 2. q. 96. a. 1. Bonac. & alii.* Differt autem à divinatione, quòd hæc tantum ordinetur ad occultorum cognitionem: illa verò ad effectum externum. Convenit cum eadem, quòd utraque nitatur pacto dæmonis, eique tribuat perfectionem propriam Dei. Unde quæ de divinatione dicta sunt, proportionaliter huic accommodari debent.

§. II. Dividitur 1. sicut divinatio, in eam, quæ ex pacto expresso cum dæmone, & in eam quæ ex implicito pacto procedit. 2. Dividitur communiter in quatuor species. *Prima dicitur*

2) Ars notoria, quæ inspectione certarum figura-
 2) rum, vel certo aliquo jejunio, oratione, &c. utitur
 2) ad scientiam, repente ac sine labore acqui-
 2) rendam, ut faciunt Anabaptistæ. *Secunda* dicitur
 2) magia (quod nomen alioqui generale est) quæ
 2) versatur circa corpora variè immutanda,
 2) aliósque effectus miros. *Tertia* est observatio
 2) eventuum, quæ ex consideratione alicujus even-
 2) tús conjicitur, quid sit futurum: v.g. Si ex eo,
 2) quòd casu occurrat vulpes, canis, aut cadaver,
 2) certa imminere credat, & inde actiones suas
 2) moderetur. *Quarta* dicitur Observatio sani-
 2) tatum, cum adhibentur quædam signa, oratio-
 2) nes, certus numerus crucum, sacra verba, &c.
 2) velut necessaria & efficacia ad pellendos morbos.
 2) Idem est de gestatione reliquiarum cum vana
 2) circumstantia, v.g. in tali capsula, tot diebus,
 2) cum tali herba, &c. *Sanch. L. 2. mor. c. 40. n. 11.*
Fill. T. 24. n. 157.

2) *R. III.* Vana observantia, sicut divinatio, est
 2) peccatum mortale ex genere suo. Ratio, tum
 2) quia tribuit honorem divinum creaturæ,
 2) expectando ab ea, quod à solo Deo expectari
 2) debet: tum quia nititur pacto cum dæmone, *Leß.*
 2) *Bon. T. 2. d. 3. q. 5. p. 4. & alii.* Nec potest excusari
 2) à mortali ex parvitate materiæ, quia simpliciter
 2) & in omni materia usurpatur cognitio aut virtus
 2) Dei propria. Aliunde tamen fieri posse, ut non sit
 2) mortale, docent *Autt. suprà cit. Dub. 2. Resp. 3.*
 2) *I.* Ratione ignorantia, si pactum sit implicitum
 2) tantum. 2. Si non adhibeatur fides, licet timeatur
 2) ita esse, vel futurum. *v. dicta de divinatione dub. 2.*
 2) *resp. 3. casu 7. & Leß. l. 2. c. 43. Dub. 8. n. 53. &*
 2) *dub. 10. n. 66.*

2) *R. IV.* Vana observantia cognosci potest

1, Ex

1. Ex insufficientia causæ adhibitæ ad effectum, “
 si nimirum nec habeat naturalem virtutem, “
 nec de supernaturali legitimè constet. 2. “
 Ex adjunctione falsæ vel vanæ circumstantiæ, ut “
 v.g. Si flagellatio fieri debeat certâ horâ, numero, “
 manu, flagro serico, si nomina adhibeantur “
 ignota vel characteres peregrini, verba falsa vel “
 apocrypha, v.g. Christum habuisse febres vel “
 spasmus, &c. Item si ponatur vis in modo “
 scribendi, v.g. Evangelium S. Joannis à virgine “
 oriente Sole, &c. 3. Si effectus statim evanescat, &c. “
Delrio l. 2. q. 5. Sanch. n. 43. Ex dictis resolves,

I. Superstitiosum est, 1. Sumere aliquam potio- “
 nem vel holum, vel quidvis aliud usurpare, “
 ad scientiam aliquam subitò acquirendam. 2. “
 Gestare amuleta, ligaturas & involucra falsis “
 characteribus consignata, contra vulnera vel “
 subitam mortem, ne possint lædi, vel ne sanguis “
 effluat, vel ad conciliandam invisibilitatem, “
 impenetrabilitatem, amorem, fortunam, nocu- “
 menta & maleficia. 3. Ex casu fortuito conjicere “
 de eventu, v.g. Sibi aliquid boni vel mali even- “
 turum; ut si manè egrediens pedem offendat, “
 ideòque domum regrediatur, timens aliquid “
 infausti. 4. Dies aliquos habere tanquam faustos, “
 alios verò infaustos, ideòque negotium omittere, “
 v.g. Die Veneris nolle ungues præscindere. 5. “
 Feminarum carminatricum benedictiones & “
 preces ad morbum depellendum adhibere. 6. “
 Projicere statuam alicujus Sancti in flumen, “
 ut pluat. 7. Si putentur Misæ non prodesse “
 Defunctis, nisi legantur septem, cum septem “
 certi coloris candelis, & septem eleemosynis. “
 8. Si unguento armario, quo gladius inungitur, “
 absens curetur. 9. Si certo Festo v.g. S. Joannis, “

„ certa orentur, vel festo S. Matthiæ hederæ folia
 „ aquis imponantur, ut cognoscatur, cui debeant
 „ nubere. 10. Si quibusdam precibus, imaginibus,
 „ aut characteribus, aut crucibus tribuatur vis
 „ certa & infallibilis, v. g. evadendi ab hoste, expel-
 „ lendi morbos, non moriendi finè prævia Con-
 „ fessione, non incidendi in infortunium. &c.
 „ Aliud tamen est, ea per orationes petere ac spe-
 „ rare, *Delr. l. 3. p. 2. q. 4. sect. 7. Suar. c. 15. Less. d. 10. n. 63.*
 „ *Sanch. n. 34. & 37. Fill. n. 150.*
 „ II. Superstitiosum non est, 1. Observare Lunam
 „ aut tempora aptiora colligendis herbis, (v. g.
 „ die S. Joannis Baptistæ) purgandis corporibus,
 „ cædendis arboribus, &c. 2. Verba Sacræ Scriptu-
 „ ræ, vel reliquias gestare ad Dei tantum honorem
 „ & finè dictis vanitatibus. 3. Circa templum
 „ alicujus certi Sancti ter jumentum circumducere,
 „ die alicujus certi Sancti equis venam secare &c.
 „ Si scilicet hæc fiant, ut major devotio excitetur,
 „ & effectus Sanctorum meritis adscribatur. Aliud
 „ tamen esset, si putarentur tales circumstantiæ
 „ infallibiles, aut planè necessariæ, aut per se effi-
 „ caces, v. *Navar. in Man. cap. 11. Addit Lay. ex Cajet.*
 „ Si homines rudes bonâ fide & ex devotione
 „ aliquem ritum ab Ecclesia non receptum obser-
 „ vent, aliquando in sua simplicitate relinquendos,
 „ cùm difficulter abducantur ab eo, quod bonâ fide
 „ à suis Majoribus acceperunt. 4. Nec damnandæ
 „ quædam devotiones, quas vocant Novendiales,
 „ (v. g. novem, vel ad exemplum S. Gregorii, figu-
 „ triginta, vel alium certum numerum Sacrorum aliq-
 „ celebrare, cum certo numero, & magnitudine nec
 „ candelarum, & similia) si fiant in memoriam app-
 „ alicujus mysterii, v. g. novem mensium, quibus non
 „ Christus fuit in utero, vel quinque vulnerum &c. tur.
 Esset

Esset tamen superstitiosum, credere, eas preces
non prodesse in majore vel minore numero.

5. Multi excusant etiam eos, qui sanant morsus
à rabido cane, quòd putent illos ad hoc habere
gratiam gratis datam, & sic tenet *Navar. l.c.*
v. Sanch. Laym. Bon. ll. cc.

III. Non est illicitum uti virtute rei naturalis,
quæ per superstitionem cognita est, modò ejus
observatio aut operatio non pendeat ab ope
dæmonis. Ratio est, quia licèt illa cognitio malè
parta sit, peccatum tamen transit; neque virtus
naturalis ex eo quidquam mali contraxit,
v. Sanch. l. 2. Moral. c. 38. Bon. q. 5. p. 4. Lay. l. 4. T. 10. c. 4.

A D D E N D A.

Q. 5. *Quas præterea regulas tradant Auctores
pro dignoscenda vana observantia.* R. §. 1. *Sanch.*

Castrop. Tamb. Gob. & alii tradunt sequentes: I.

Quando rei vis tribuitur ad effectum, quam vim
nec à natura sua, nec à Dei vel Ecclesiæ institu-
tione habet, semper est superstitio, quia effectum
exspectas, non à natura, nec à Deo, ergo à dæmone,
cùm sperari non possit, quòd casu sit eventurus. 2.

Si res sacræ adhibeantur ad effectus vanos &
inutiles, aut si signa, aut res vanæ adhibeantur
ad effectum qualemcunque obtinendum, est super-
stitio, quia Deus non immiscet se rebus vanis, ergo
effectus non potest exspectari nisi à dæmone. 3.

Præsumitur dæmonis invocatio saltem tacita,
quando adsunt, vel verba non significativa, vel
figuræ inutiles, vel falsitas, v. g. in conditione
aliqua, vel promissio effectus infallibilis, quia
nec DEUS se immiscet vanis, nec infallibiliter
appromisit tales effectus, ergo cùm à natura
non sint, si tum exspectentur, à dæmone exspectan-

tur. 4. Quando dubitatur, an effectus sit
à vi

à vi occulta naturali, an à dæmone, potiùs judicandum est esse à natura, adeóque non esse superstitionem, quia plurimæ sunt virtutes in rebus naturalibus nobis incognitæ : itaque in dubio dicendum est id potiùs esse à natura, cum miros à natura effectus fieri videamus, quorum rationem reddere non possumus, ergo etiam in tali dubio sumus in possessione Juris ad utendum ejusmodi rebus, donec rescatur non esse à virtute naturali occulta. 5. Si dubitetur, an effectus sit à Deo, an à dæmone, præsumendum est esse à dæmone, quia cum res, quæ adhibetur, non sit naturalis causa illius, erit tantum signum, ad cuius positionem vel Deus vel dæmon effectum ponet; de Deo autem talia operante nescim^o, nisi in Sacramentis & sacramentalibus, estque temerarium dicere tum semper fieri miracula, ergo moraliter certò præsumitur esse à dæmone. 6. Quando ab aliquo homine aliquid mirum efficitur, potiùs censeretur fieri naturaliter, quàm magicè, quia nemo præsumitur malus, nisi probetur; quandoque etiam, maximè sanctitas operantis vel alia urgentissima indicia suadent aliquid fieri supernaturaliter & per miraculum, Deo per Sanctos suos operante. 7. Si aliqua videantur bona, aliqua autem admisceantur redolentia superstitionem, poteris usurpare cum spe eventus, si removeas superstitionem, v.g. Sanitas spondetur puero, si B. Virgini offeratur candela præcisè æquè ponderosa, quàm est puer, si tu offeras magis aut minùs ponderosam, & speres sanitatem, rectè agis.

29 §. 2. Ex datis regulis colligitur, sequentia esse superstitiosa. 1. Facere ligaturam rei alicujus, ne vaccis laceffluat. 2. Certò credere se non moriturum ex vulnere, si Festo S. Stephani in pane & aqua jeju-

jejunet, ritèque confessus communicet. 3. Festo Paschatis vel alio solenni die abstinere à carnibus, credendo se per hoc infallibiliter liberandum à feбри aut alio malo. 4. Nolle adire convivium, in quo sunt tredecim, eò quòd unus certò credatur brevì moriturus, uti è convivis tredecim in ultima Cœna unus mortuus est, nempe Christus aut Judas. 5. Pondere aliquo ad funem suspenso inter pollicem & indicem explorare, quota sit hora, toties enim dicitur pulsus dari ad latus vasis: esse autem superstitiosum evicit *Lugo* suâ experi-
entiâ, uti refert *Tamb.* l. 2. c. 6. §. 1. n. 39. confirmâtque n. 79. ex *Baldel.* & *Delr. Sporer* quòque *T.* l. c. 5. n. 22. fatetur se sæpius usum bonâ fide, sed auditâ experi-
entiâ *Lugonis* damnat, & addit, *Aliis ergo, & maxime illis, quibus, ut idem experirentur, imprudens auctor sui, jam pœnitens dissuadeo.* Dicunt aliqui hoc esse à pulsu arteriæ, sed contrà est, nam pulsus arteriæ est constans & naturalis, numeratio autem horarum, v. g. primæ, est arbitraria, posset enim numerari ab ortu vel occasu Solis, & per accidens est, quòd apud nos numeretur à tempore, quo Sol post horam transit Meridianum, ergo cum arteria esset pulsatura eodem modo, licet homines vellent, ut prima aliter numeraretur, non potest esse ab arteria, quòd nunc sonet prima. Deinde non potest ostendi, cur arteria, quando est prima, det potius unum, quàm duos aut tres pulsus, semper enim æqualiter movetur per impulsum sanguinis. Alii dicunt provenire à speciebus phantasiæ, quæ moveat sanguinem, & id evenisse *Lugoni*, qui tum tenebat Italiam per diem & noctem, hinc etiam fieri tantum in sanguineis calido-humidis: talem autem esse vim phantasiæ docent Medici, nam si tangant arteriam *Titii*

&

& proferant nomina *Caji & Sempronii*, dignoscere possunt, quem eorum magis amet vel oderit. *Contrà est*, unde sunt illæ species? An infusæ? an acquisitæ? & per quos actus? Deinde si fit hora secunda & ipse æqualiter nesciat, sitne prima, secunda an tertia, uti fieri potest saltem noctu expergiscenti, cur species phantasiæ movebunt sanguinem ad duos præcisè pulsus? Item, cum species phantasiæ sint mortuæ, non possunt movere phantasiam, nisi causando actum phantasiæ, de hoc actu quæro, quid pro objecto habeat; non certum numerum horarum, nam ignoratur, & vult horam explorare; nec aliquid aliud, quia nihil aliud erit connexum cum tot præcisè pulsibus. Præterea, pone quòd planè imagnetur sibi, esse tertiam, quando est prima, si arteria pulset tertia tua experientia fallit; si pulset semel, non est ex vi phantasiæ; unde ergo? Denique sequitur, quòd non explorem, quæ sit hora in tempore, sed quam horam mihi imaginer, id autem non est opus explorare pulsu annuli, sed hoc certitè sciam reflectendo me supra meam phantasiam, ergo tuum experimentum est planè inutile & vanum.

6. Nolle die Lunæ aliquid dare mutuò, quia credit non ita facilè reddendum: item nolle die Martis iter incipere, ne in milites incidat: item nolle nere die Sabbathi. 7. Subitò reddere vires vel sanitatem insufflatis quibusdam verbis in aurem. 8. Reddere canes mutos insufflatis vel prolatis illis verbis: *in campo & freno maxillas eorum constringe*: item istis sistere sanguinem, *Liberame de sanguinibus*: item illis, *Verbum caro factum est*, velle reddere partum felicem: item illis, *consummatum est*, sanare luxationes equorum: item illis in aurem insufflatis velle excitare laborantem morbo

morbo caduco, ô *Creatura Dei memento Creatoris tui.* 9. Si quis oret certas preces, ut *Christus, B. Virgo* vel *Angelus* sibi appareat in morte, omnino certò putans eos apparituros. 10. Certas preces orare, vel schedas circumferre, cum certa fiducia, se ideo non moriturum subitò vel finè confessione. 11. Folium trifolii gestare ad felicitatem conciliandam. 12. Ægrotantis lecto supponere certas herbas, ne desperet in agone. 13. Schedas profanas infra limen stabuli deponere, ut pecora transeuntia omne malum evitent. 14. Putare domum muniri contra fulmen, si die palmarum ramus palmæ ter circumferatur, & extra domum relinquatur. 15. Credere gallinas fore liberas ab Accipitre, si primum, quod ponunt, ovum detur Pauperi. 16. Conservare ova die Veneris Sancto posita ad restinguendum incendium. 17. Fricare dentes vel oculos sub elevatione, ut dolor dentium vel oculorum depellatur. 18. Aliquid infaustum metuere, si videantur duo Sacerdotes simul elevantes Hostiam in Misfa. 19. Si avis mcestum canat, corvus crocitet, lepus prætercurrat, credere prænunciari alicui mortem vel infortunium. 20. Pueros aut chartulas nomine Puerorum inscriptas mittere per fissuram arboris, ut sanentur à ruptura, uti *S. Thom. & alii cum Burgh. cent. 1. cas. 46. habent.* 21. Ungere gladium adhuc calentem sanguine vulnerati, ut in distans sanetur, cum communi *Burgh. cent. 3. cas. 29.* 22. Ex nomine in Baptismo imposto conijcere, an aliquis sit probus vel improbus. 23. Dum tonat, volutare se in terra, ut dolor tergoris cesset. 24. Cingulo metiri ægrotum, ad dignoscendum, à quo fit sanandus. 25. Filo metiri corpus ægroti, illudque postea secare ad sanandum morbum. 26. Securi dividere stramen,

stramen, ut tumores manuum sanentur. 27. Ferrum, quo cæsus es, infigere larido porcino, ut tu saneris. 28. Ligare arborem aut rem aliam loco vulneris sanandi. 29. Summo manè scopis tangere olera, ut sint secura ab erucis. 30. Manè lavare manus, credendo tum sagas nocere non posse. 31. Ferrum catenæ, ex qua pependit patibularius, aut manum suspensi adhibere ad miros effectus. 32. Certam schedam affigere januæ, ut ad eam cogatur venire fur. 33. Si plures veniant in suspicionem delicti, comedere salem & panem, ut is, qui nocens est, malè habere incipiat & sic prodatur. 34. Si adit mulier, de qua suspiceris, quòd sit saga, invertere scopas, ut si saga est, abire non possit, nisi gresu averso seu cancrino. 35. Ad pellendos morbos uti annulo confecto ex oblati Crucifixo die Veneris sancto. 36. Globos transmittere per certum anulum certo die & horâ fabricatum, ut quodcumque explodes, tangas, quod intendis. 37. Credere lac statim coagulandum in butyrum, si in illud immittatur ferra ferrea necdum adhibita ad usum. 38. Lignum è feretro, in quo jacuit mulier mortua, appendere collo pecudum, ne ægrotent vel ut sanentur. 39. Credere se peccaturum, si extremâ Unctione semel acceptâ ambulet nudis pedibus. 40. Cingulo prægnantis mulieris pulsare campanam, ut habeat felicem partum. 41. Si gallina instar galli cantet, credere malum imminere. 42. In lusu mutare situm corporis, aut complicare pedes, ad evitandû infortunium. 43. In nocte S. Joannis orare, ut in somno appareat ille, cui nubere debeat: item credere se non ducturum uxorem eo anno, quo coram se ignis fuit coopertus cineribus: atque de similibus superstitionibus circa Sponsos & Sponsas multa

multa habet *Gob. Tr. II. à n. 1010.* 44. Adjurare creaturas irracionales, modo in Ecclesia insolito, ne incipiant aut pergant nocere ; item animalia noxia citare ad iudicium, vel excommunicare: aliud est, si fiat modo ab Ecclesia præscripto, tum enim nubes & tempestates non adjurantur directè, sed vel Deus deprecativè, ut malum avertat, vel dæmon imperativè, ne noceat. 45. Gestare lapidem fulmineum, super quo tria Sacra sint lecta, ut quis sit fortis. 46. Tres virgas salicis ducere per os, deinde eas suspendere in camino, ut postquam fuerint arefactæ, desinat graveolentia halitûs. 47. Vertere se ad Lunam crescentem, & strumâ manu apprehensâ dicere, *Quod video, crescat, quod tango detumescat.* 48. Credere me moriturum ideo, quia alius me innocentem ad Iudicium divinum citavit : Si tamen citatus es, quia eras nocens, meritò times, quia *Drexelius* in suo Tribunali L. 2. c. 3. affert 24. ejusmodi citationes, quæ effectum habuerunt : an autem liceat ita citare, dicemus L. 4. n. 1530. 49. Ponere certam spem in deferendis certis nominibus ; quæ, ut licitè circumferantur, habere debent has conditiones, ut sint nota & sancta, ut habeant characteres notos & sanctos, ut contineant vera ac pia, ut nulla ponatur spes in loco, tempore, numero scribendi, nec in modo deferendi vel allegandi ea, ita *Alloza V. Superstitio. S. 2. n. 24.* 50. Credere, quòd imagines astrologicæ & characteres aliæque figuræ artificiales, quæ sunt factæ sub tali constellatione vel signo, ratione sui artificii vel imaginis habeant vim ad hunc vel illum effectum, *S. Thom. & Sanch. L. 2. c. 40. n. 50.* cum aliis multis, contra quosdam, qui conantur defendere. Qui plura volet exempla superstitionum hoc tempore usitatarum, consulat

C

Gobat,

Gobat, qui per 30. paginas, præcipuè à n. 923. sexcentas ejusmodi nugas affert.

- 30 §. 3. Multa secundum diversos Authores damnantur vel excusantur à superstitione, v.g. I. *Leander* negat, alii probabilius affirmant esse superstitionem, si quis ex aura, quæ est certo die, v.g. Festo *S. Urbani* vel conversionis *S. Pauli*, velit prædicere, qualis sit futura per annum. Audi *S. Chrysost.* Hom. adversus eos, qui observant novilunia; *Non audis Apostolum dicentem, dies observatis & menses & tempora & annos? metuo vobis, ne frustra in vobis laboraverim: nempe extrema hoc amentia est, propter unum diem, si auspiciatus fuerit, per universum hoc expectare annum &c.* 2. *Rayn.* apu *Gob.* n. 960. arguit superstitionis eos, qui statuunt Patronum suum menstruum honorare jejuniis, licet Festum illius in Dominicam incidat; item eos, qui omnes suas satisfactiones donant Defunctis, cum ipsi maximè indigeant, sibi que applicare deberent: Sed alii meritò contradicunt, nam quoad priorem partem, rectè docent *Sanch. & Tamb.* per se loquendo, nullum esse peccatum die Dominico jejunare: quoad alteram, vide dicta
- 31 L. 2. n. 179. 3. *Gob.* n. 961. non omnino damnat certæ superstitionis eos, qui putant sanguine vulnerati misto cum quodam pulvere sympatico sanari posse recens vulnus hominis ad trecentos passus distantis, quia fortè verum est, quòd aliquæ qualitates diffundantur per medium, uti cadavera odorem mittunt per multa milliaria, teste *S. Thom.* multisque Philosophis: Sed rem illam reliqui communiter damnant, videtur enim incredibile, quòd qualitates talis pulveris possint ita longè per muros & media corpora interjecta undequaque diffundi; quòd si dicant agere in distans, adhuc

adhuc minus probabilitatis habet. 4. Quidam 33
 suspectum habent, sed *Gob. n. 1014.* absolvit à super-
 stitione eum, qui gestat nummum benedictum
 & insignitum figurâ *S. Georgii*, eum fiducia,
 se non casurum ex equo, vel si cadat, casum fore
 innoxium, non apparet enim, cur superstitiosum
 sit, si quis non appromittat sibi infallibiliter
 talem effectum, sed speret per merita & intercessi-
 onem *S. Georgii Equitis*. 5. Aliqui absolutè 34
 damnant, aliqui autem absolutè excusant
 à superstitione eos, qui putant se habere vim aut
 gratiam sanandi certos morbos, vel qui ad tales
 accedunt sanitatis causâ, uti refert *Sanch. n. 45:*
Dian. autem p. II. T. 4. R. 42. citans *Delr.* & alios sic
 habet: *Non videtur superstitiosum, quòd in Belgio*
omnes nati die Veneris sancto putentur suo contactu
sanare à febris, aut quòd septimus masculus
ex legitimo Matrimonio natus nullâ femineâ prole
intermediâ sanare possit strumosos. *Sanch. verò & Gob.*
 nec universaliter improbant, quia *DD.* graves
 approbant, & *Ecclesia* id permittit, potèstque *Deus*
 certis familiis certas ejusmodi gratias gratis datas
 tribuere; imò etiam potest certis hominibus
 certa virtus naturalis convenire ad morbos
 ejusmodi sanandos, uti ex *Plinio* ostendit *Azor*,
 attamen etiam universaliter non est approbandū,
 nam in primis putat *Delr.* hanc gratiam solis
 Catholicis concedi à Deo; deinde non est credibile
 tam multis hominibus impiis concedi, quos
 se habere jactant: unde ab Ordinario prius rigidè
 examinandi sunt, & repellendi, si vana vel parum
 honesta admisceant. Videri potest *Sanch. supra,* ubi
 optimè & fusè de ea virtute discurret, affertque
 signa dignoscendi, qualis sit.

§. 4. Quod attinet ad virgam, quam vocant 35

C 2 divinatoriam,

divinatoriam, Sacra Congregatio generalium Inquisitorum de Mandato Clementis XI. post exactum examen Theologorum, die 26. Oct. 1701. damnavit & prohibuit librum, cui titulus, *La Physique occulte ou traité de la baquette divinatoire*: usum tamen talis virgæ pro inve- niendis metallis & fontibus approbârunt vel ausi non sunt improbare *Majolus, Peucer, Fludd, Libavius, Willemius, Fromman, Dechales, Hirnbaim, Saint Romain, Royer*; è contrâ eum usum damnant *Agricola, Paracelsus, Roberti, Stengelius, Forerus, Casius, Fabri, Kircherus, Aldrovandus, Schottus, Conradus, Sperling, Menestrier, Natalis Alexander, Commentator Liter. Tolly, Auctor libri sub titulo, Histoire critique des pratiques superstitieuses*, qui p. 2. c. 3. ad discernendum, sítne effectus natu- ralis an non, ponit hanc regulam, *Tum est causâ naturalis, si in eisdem circumstantiis Physicis semper agat eodem modo*: è contrâ, *tum non est naturalis, si in eisdem circumstantiis Physicis non semper agat eodem modo*, sed requirat, v. g. ut à certis personis applicetur, ut cum certa intentione, sub recita- tione certorum verborum, cum circumstantiis aliquibus purè moralibus, quæ modum agendi physicum immutare non possunt. Ex illa regula infert c. 4. per virgam non posse detegi limites agrorum, nec latrones vel homicidas, nec res perditas vel furto sublatas, quia quòd hic vel ille lapis sit limes agri, pendet à circumstantia morali hominum ponentium ex illa intentione, virga autem coryli vel quæcunque alia non attrin- git moralia: Similiter quòd hic homo sit latro vel homicida, aut quòd hæc pecunia sit perditâ aut furtiva, est circumstantia moralis, quâ non immutatur vis aut modus naturalis agendi, quem

quem habet virga. Similiter c. 5. infert non esse effectum naturalem, si virga detegat fontem vel metalla, 1. Quia virga flectitur, ubi illa non sunt; & non flectitur, ubi illa sunt, uti experienciâ certum est, causa autem naturalis semper eodem modo agit in eisdem circumstantiis: 2. Virga ad nimis multa flectitur, quæ planè diversas habent naturas & exhalationes: 3. Cur non æquè flectitur ad detectas aquas & metalla? 4. Non flectitur ad aquas & metalla, si intentio sit inquirendi aliquid aliud, hæc autem est circumstantia moralis tantum, nec per intentiones nostras potest variari effectus naturalis. 5. Vis exhalationum non est tanta, ut posset flectere virgam, multò minùs frangere, quando forti manu attinetur. 6. Non deberet torqueri in manu, seu verti, sed purè flecteretur versùs locum, uti non vertitur ferrum per magnetem, sed purè trahitur, vel rectà accedit. 7. Apud aliquos torquetur ad ferrum, si in acie virgæ ponatur ferrum, apud alios per hoc non impeditur ejus virtus, ergo ob diversitatem moralem personarum agit difformiter, ergo non est causa naturalis. Idem Auctor probat c. 7. dæmonem sæpe agere, quamvis nullum cum eo pactum intercedat, ut sic decipiat & in peccata paulatim inducat. Denique p. 3. c. 4. circa clavem S. Huberti & similia dicit expedire, ut non sit ejus usus. Addit in talibus sæpe committi superstitionem, quia exigitur miraculum per signa, quæ aliquando miracula patrârunt, sed non habent à Deo promissionem futuri semper miraculi: è contrâ, illa circa Reliquias & Novenam S. Huberti nil continere superstitionis, post audita judicia Theologorum & Medicorum Lovanien- sium, declaravit 4. Octob. 1690. Joannes Ludovicus Ep. Leod.

§. 5. In dubio, an aliquid sit superstitiosum, putant *Tamb. Gob.* & alii non peccari mortaliter, si quis semel aut iterum operetur, non exspectans certò effectum, sed veluti experturus. Addit *Tamb.* extrinsecè saltem probabile esse, quòd in tali dubio, si adsit gravis necessitas, v.g. ob recuperandam sanitatem, quæ aliter restitui non potest, possis sinè ullo peccato adhibere tale medium, factâ priùs protestatione, quòd nolis in ullum pactum cum dæmone consentire: *Alloza n. 5.* citans alios sic habet, *Licetè potest quis experiri, an in aliqua observantia sit pactum cum dæmone, protestando se nolle talem effectum, si à dæmone est:* tum enim magna necessitas, inquit *Gobat*, facit tibi jus ad exponendum te dubio periculo superstitiosis. Sed non obstante horum sententiâ, res illa plena est periculi, adeòque vitanda; unde quod *Sanch. n. 25.* ait, si quis non seriò, sed joci causâ, & ad experiendum effectum causâ curiositatis semel utatur vanâ observantiâ, hoc fore tantùm veniale, quamvis non ausim dicere esse improbabile, cum etiâ *Tancredi, Tamb. Arsd.* & alii dicant fore tantùm veniale, licet fiat semel aut iterum, est tamen prorsus disuadendum, & circa hoc idem videtur dicendum esse quod n. 11. est dictum. Denique *Tann. & Stoq. L. I. p. 3. n. 428.* sapienter monent, sæpe melius esse ad tempus permittere superstitiones simplicium hominum, quam admonere, si prævideantur jam non abstenturi, nam admonendo fiet, ut sublatâ invincibili ignorantia peccent mortaliter aut saltem graviùs, cum antea vel bonâ fide vel saltem cum minore remorsu operantes, vel non peccarent, vel peccarent leviùs: postmodum tamen datâ occasione paulatim erunt disponendi & ab ejusmodi rebus abducendi.

Q. 6. Si mulier sit suspecta, an licitum sit 37
 per submersionem in aquam explorare, an sit saga:
 dicuntur enim sagæ habere ex pacto cum dæmone,
 ut licet immergantur, tamen non demergantur,
 sed supernatent. R. Non est hoc permittendum
 Magistratui, quia est aliquid insolens & non
 secundum Præscriptum Legum: Si tamen fiat,
Less. in Auct. V. *Magia* c. I. putat secluso scandalo
 non fore mortale, quia mea immersio nullum
 habet annexum pactum cum dæmone, sed pactum
 quod est inter dæmonem & sagam, respicit tantum
 supernatationem sagæ, quæ sequitur post meam
 immersionem, ego autem tantum volo per actionem
 de se indifferentem deprehendere, an mulier
 habeat illud pactum; sicuti, inquit *Less.* c. 3. si saga
 haberet pactum cum dæmone, ut quamvis pungeretur
 aciculis, tamen non sentiret dolorem, posset
 etiam Magistratus experiri, an ita esset, ob rationem
 jam datam: addit tamen ex ejusmodi indicio
 non licere procedere, nequidem ad torturam,
 præsertim gravem, sed tantum esse signum probabile,
 quod multis aliis junctum posset æquivalere
 semi-plenæ probationi.

Auctores alii communiter cum *Binsf. & Delr.* 38
 L. 4. c. 4. q. 4. & 5. damnant ejusmodi actiones, I.
 Quia aliàs etiam liceret per ferrum candens vel
 prunas ardentes explorare, an aliqua esset adultera.
 2. Quia non licet cooperari actioni magicæ,
 uti dictum est L. 2. n. 271. nec communicare
 cum dæmone, nec sagam inducere ad illicitum
 usum sui pacti.

Ad has rationes *Respondet Less.* Ad I. n. conseq.
 hic enim esset tentatio Dei, quia expectaretur 39
 effectus miraculosus, quod non est de immersione
 in aquam. Ad 2. dicit nihil horum fieri,

sed immergentem ista omnia tantum permitttere, uti non censeor communicare cum hoste, nec concitare cives ad rebellionem, si, ut explore, an non habeant pactum cum hoste, eurem noctu horâ 12. in mœnibus accendi facem, de quo signo pro me invadendo dicebatur esse conventum inter illos, nec ideo sum causa, nisi tantum permissiva, quod cives viso signo renovent voluntatem rebellandi, sed tantum dedi occasionem per actionem de se licitam.

40 Quidquid sit de his, sufficit nobis, quod Ecclesia Probam illam graviter probibuerit, uti fuse ostendit *Delrio*, hinc dicimus eam saltem ideo esse illicitam.

DUBIUM V.

Quid sit maleficium, & quomodo possit tolli.

41 **R**esp. I. Maleficium est vis nocendi aliis ex pacto & cooperatione dæmonis. Differt à Magia, quod hæc intendat facere mira, illud autem dirigatur ad nocendū, *Tol. L. 4. c. 16. Fill. T. 24. c. 8. q. 1.*

R. II. Maleficium aliud dicitur Amatorium seu philtrum, cujus usus est ad carnalem amorem vel odium excitandum, dæmone hominis phantasiam commovente, nihil tamen agente in voluntatem: Unde patet, si maleficio sic infecti labantur, eos verè peccare, quia libertas non aufertur. Aliud dicitur veneficium, quo alicui personæ, vel ejus bonis damnum infertur. *Fill. l. c. n. 183. Azor. Tom. 1. L. 9. c. 26.*

R. III. Contra maleficia uti licet, 1. Remediis petitis ex medicina. 2. Exorcismis & Sacramentis Ecclesiæ, peregrinationibus, invocationibus Sanctorum. &c. 3. Destructione signorum,

per

per quæ dæmon nocet, absque alio tamen male-
 ficio, *Nav. & communiter alii.* 4. Si maleficus
 licito modo potest maleficium tollere, licet eum
 ad id accersere, rogare, imò etiam pecuniâ indu-
 cere, vel verberibus aut tormentis cogere,
 (non tamen interficere, si nolit) *Lugo, Dian. p. 8.*
T. 7. R. 53, idque etiam si constet eum id facturum
 per novum maleficium: sicuti ex causa licet
 ab usurario petere mutuum ad usuram. Ratio,
 quia cum habeam jus petendi, quod ab illo rectè
 præstari potest, & est indifferens, imputabitur
 illius malitiæ, si id malè faciat, *v. Sanch. Lib. 7.*
de mat. d. 95. n. 11. Fill. n. 192. Less. Lib. 2. c. 44. d. 6.
 contra *Delrio.* 5. Licet etiam contrarium signum
 positivum apponere, ex se tamen honestum, v. g.
 Si dæmon esset pactus cum malefico, se tamdiu
 nociturum, quamdiu maleficiatus se cruce
 non signaret, aut lavaret corpus, (nam plerumque
 fit cum tali aliqua conditione, v. g. ut tamdiu
 duret, quamdiu manet aliqua ligatura, aut
 res aliqua certo loco defossa) licebit illi se signare,
 lavare, &c. *Suar. Less. n. 45.* Ratio est, quia
 non est intentio positivè recuperandi sanitatem
 eo medio, sed tantùm tollendi signum, & dissol-
 vendi pactum cum dæmone. Unde ulterius
 patet, licere repercutere sagam, quæ te tetigit,
 eâ enim repercussâ solet noxa cessare, ut habet
Less. loc. cit. & Sanch. d. 95. & 96. 6. Si maleficus
 non potest tollere maleficium, nisi per novum,
 non licet eum ad id inducere, quia id esset
 inducere ad peccatum, & actui intrinsecè malo
 cooperari, *Suar. Sanch. Less. & c. ll. cc.* 7. Si dubi-
 tetur, an possit finè maleficio novo tollere,
 non licet ab eo petere, ut habet *Lay. L. 4. Tr. 10. c. 4.*
n. 5. ex Sanch. & Suar. quia est periculum peccandi.

Facilius autem præsumi potest, eum, qui signa
 posuit, posse ea sine novo maleficio destruere,
 quam eum, qui non posuit: unde si hic suam ope-
 ram offerat, prius erit examinandus de modo
 solvendi, v. *Laym. hinc. Bon. d. 3. q. 5. p. 5.*

Quæres: Quomodo Confessario agendum
 cum Divinatoribus, Magis, &c.

Resp. I. Examinandi sunt, præterquam
 de variis superstitionibus, I. Quo fine tali super-
 stitioni se addixerint, v. g. An ratione vehementis
 passionis, tristitiæ, vindictæ, avaritiæ, aut sancti-
 tatis nomen conciliandi, quæ eset sacrilega
 hypocrisis. 2. De apostasia, idololatria, & hæresi,
 abnegant enim Christum & Deum, renunciant
 Sacramentis, habent dæmonem pro Deo vel
 Sancto, nec damnatum putant aut miserum, &
 consequenter illius aseclas non esse damnandos.
 3. De blasphemis in Deum & Sanctos; de sacri-
 legiis; abutuntur enim rebus sacris, ut aqua
 benedictâ, Eucharistiâ, &c. 4. De luxuria
 commixtione cum dæmone. 5. De damnis
 Proximo illatis, *Suar. Sanch. Fill. c. 7. n. 180.*
Bonac. loc. cit.

Resp. 2. Monendi sunt, eos teneri, I. Pactum
 expressum, si quod habent cum dæmone, aut
 commercium, abjurare & dissolvere. 2.
 Libros suos, schedas, ligaturas, aliâque instru-
 menta artis comburere. 3. Comburere chiro-
 graphum, si habent: Si verò solus dæmon id
 habeat, non necessariò cogendus est, ut reddat,
 quia pactum sufficienter dissolvitur per pœni-
 tentiam. 4. Damna illata refarcire: ad quod
 proinde etiam tenetur Fiscus, (ubi veneficorum pilo-
 bona confiscantur) uti & hæredes, si ad eos bona apu-

deveficiu

deveniant, *Laym. l. c. Suar. Tom. 1. de rel. L. 2. c. 17. cc*
Sanch. L. 2. Mor. c. 40. n. 53. Fill. & c.

Resp. 3. à Parochis moneri, & à Confessariis cc
 examinari circa hoc Præceptum potissimum cc
 debent, 1. Opiliones, qui variis dediti esse solent cc
 observationibus, ut gregem suum à lupis, vel cc
 scabie, vel aliis incommodis tueantur. 2. Fabri cc
 ferrarii, qui circa equos sanandos utuntur verbis, cc
 vel ex Psalmis, vel ex Oratione Dominica cc
 desumptis. 3. Rustici, qui ad sananda pecora, cc
 inanibus & superstitiosis observationibus utun- cc
 tur, vel recurrunt ad peritos talium artium. 4. cc
 Vetulæ, quæ circa mulieres laborantes in partu, cc
 vel ex matrice, vanas & superstitiosas adhibent cc
 orationes. 5. Milites, qui deferunt secum cc
 sacra nomina, vel orationes, ad certitudinem, cc
 quòd in bello vel duello non sint vulnerandi, cc
 nunquam aquâ, igne vel subitâ morte perituri. cc

A D D E N D A.

Quæst. 7. Quomodo liceat tollere maleficium.
 R. Si fiat per aliquid de se non malum, quod 42
 tantum impediatur continuationem pacti, licitum
 est illud directè ponere, uti habet *Busenb. post Suar.*
2. Sanch. Less. Castrop. T. 17. d. 1. p. II. Hinc non ideo
 peccavit rusticus apud *Tamb. L. 2. c. 6. §. 2. n. 12.* qui
 cum audisset dæmonem pactum fecisse cum avaro
 sene, ut nemo thesaurum terrâ defossum inveni-
 ret, nisi qui supra locum pulverem comederet, ibi
 pulverem comedit & thesaurum invenit: Similiter
 licitum est Judicibus lavare maleficos & illorum
 pilos abraderè, quando torquendi sunt, si timeant,
 apud illos remanere aut in pilis occultari male-
 ficium, quo reddantur insensibiles ad tormenta:
 ratio

ratio est, quia per talia tantum tollitur dæmon hoc
 causa operandi. Notat tamen cum aliis *Sylvi. p.* de n
v. maleficium, superstitionem esse reiterare Con pete
 tractum Matrimonii ad tollendum maleficium licit
 quo impeditur copula, quia talis renovari Sam
 nec à Deo, nec à natura habet vim ad tollendu ex j
 ejusmodi maleficium. Similiter si dæmon decli face
 raret se non recessurum ab obsesso, nisi hoc v cito
 illud fieret, non esset licitum tale quid face *Buse*
 quasi obsequendo ejus consiliis aut dictis, est fore
 tamen licitum destruere omnia signa ab eo posita ut n
 quibus permanentibus dixisset se permansurum & ab
 hoc enim fieret in detestationem & destructione form
 omnis operis diabolici. excu

Quæst. 8. *An sit licitum uti effectu maleficii.* ab u
 43 Si sit alteri nocivus, patet non licere, quia fieri rati
 injuria: deinde quamvis non sit nocivus, si tam pete
 debeat conservari à dæmone, qualis esset scienti salte
 quâ quis doctè respondet, assistente & suggeren cium
 dæmone, adhuc non licebit uti, quia continuaren cium
 pactum: Si tamen effectus semel positus possit appl
 sit independens à commercio dæmonis, uti est tens
 vera pecunia à dæmone tibi data, poteris illâ ut ne b
 nam licet peccaveris admittendo, tamen si te huj si ac
 poenituerit, rescidisti pactum, nec per se malu tiosu
 est uti pecuniâ, *Suar. Sanch. Bonac.* aliique mul per a
 cum *Castrop.* suprâ, qui etiam notant, quamv vanu
 dæmon sæpe surripiat uni pecunias, & det alter tias
 quamdiu tamen tibi hoc non constat, potes ut & n
 credendo attulisse v. g. ex fundo maris v. Qui
 ex thesauro perduto vel aliunde, nullâ cuiqua ut it
 factâ injuriâ. quia
 cum

44 Q. 9. *Si Medicus sciatur esse Magus, an sit licitum*
petere vel admittere curationem ab illo. R. Si nescia
 aut dubium sit, an sciat medium licitum sanant à da
 ho

hoc malum, sententia communis est cum *Sanch.*
 de mar. L. 7. d. 95. n. 13. & *Lesb.* L. 2. c. 44. n. 46. non licere
 petere vel admittere : Si autem sciat medium
 licitum sanandi, *Suar.* de superstit. L. 2. c. 18. n. 10.
Sanch. n. 12. *Lesb.* supra absolutè affirmant licere
 ex justa causa, quia petitur hoc, quod ipse potest
 facere licito modo, quòd autem faciat modo illi-
 cito, imputatur ejus malitiæ ; idem videtur tenere
Busenb. relatus n. 41 : Fatentur tamen Auctores illi,
 fore obligationem ex charitate monendi,
 ut medio licito utatur. Econtrà *Cajet. Delr. Wigg.*
 & alii absolutè negant id licere, non ex eo, quasi sit
 formalis cooperatio ad peccatum Magi, nam ab eo
 excusat justa causa, uti quando petis mutuum
 ab usurario vel juramentum à pejeraturo ; sed
 ratio, cur non liceat, ab illis datur hæc, quia sic
 petens vel admittens peteret vel admitteret, aut
 saltem se exponeret periculo habendi commer-
 cium cum dæmone, & ab illo admittendi benefi-
 cium, dæmon enim saltem mediatè per Magum
 applicabit medicamentum, ergo tu illud admit-
 tens & eo utens communicas, & admittis à dæmo-
 ne beneficium. *Conf.* nam *Sanch.* fatetur non licere,
 si advertatur medium esse vanum aut supersti-
 tiosum, sed quando prævidetur sanaturus
 per artem magicam, satis advertitur medium fore
 vanum aut superstitiosum, ergo. Has duas senten-
 tias fusè proponit *Bosco* de Sacr. d. 1. S. 8. à n. 70.
 & non immeritò magis inclinatur in posteriorem.
 Qui autem distinguunt, & dicunt licere petere,
 ut ita medeatur alteri, non verò, ut medeatur sibi,
 quia per hoc ipse non habebit commercium
 cum dæmone, sed tantum alter ; hi facile confu-
 tantur, nam reipsa peteres alteri beneficium
 à dæmone, & si permittens hoc sibi fieri
 habeat

habeat commercium cum dæmone, non potest esse licitum ad hoc inducere alterum. *Si dicatur nimis durum est sic suam vel alterius mortem permittere, cum posses avertere. Respondet S. Chrysostomus Orat. 5. adversus Judæos, si repuleris incantamenta, veneficia ac magicas artes, etiamsi morbo moriar. Martyr perfectus fueris, eò quòd aliis pollicentibus morbi levationem cum impietate, præoptaris mortem cum pietate.*

C A P U T II.

De Irreligiositate ejusque speciebus.

» **I**RRELIGIO, quæ Religioni opponitur per defectum, vel tendit directè ad irreverentiam Dei, & est Tentatio Dei aut Perjurium; vel tantùm tendit ad irreverentiam rerum sacrarum, & est Sacrilègium, aut Simonia. De Perjurio, in secundo Præcepto: de reliquis hìc.

D U B I U M I.

Quid sit Tentatio Dei.

45 » **R**ESP. Tentatio Dei est dictum vel factum quo quis explorat, num DEUS sit potens, sapiens, misericors, aut aliquam aliam perfectionem habeat. *S. Th. 2. 2. q. 97. a. 1. Sancti &c.*
 » Ea est duplex, scilicet vel Formalis, quando quis expressè dubitans de aliqua Dei perfectione, eam experiri cupit; ut si quis petat miraculum, quo patefiat Fidem Catholicam esse veram; vel
 » det se præcipitem ex turri, ut experiatur, an Deus sit misericors, eum eripiendo à læsione: vel
 » est implicita & interpretativa, quando quis etsi expressè non intendat DEUM tentare